

Sirkka Vanhatalo

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYTOIMIEN DOKUMENTOINTI
KOKEMÄEN KAUPUNGIN VANHUSPALVELUISSA

Johtamisen ja palveluliiketoiminnan koulutusohjelma

2020

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYTOIMIEN DOKUMENTOINTI KOKEMÄEN KAUPUNGIN VANHUSPALVELUISSA

Vanhatalo, Sirkka
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Johtamisen ja palveluliiketoiminnan koulutusohjelma
Toukokuu 2020
Sivumäärä: 37

Asiasanat: tietosuoja, tietovarannot, henkilötiedot

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli laatia dokumentointiprosessi ja dokumentaatio Kokemäen kaupungin vanhushpalveluiden henkilötietojen käsittelytoimista. Dokumentointi toteutettiin PrivacyAnt -ohjelman avulla ja osana kehittämistehtävää olikin uuden ohjelman käyttöönotto. Henkilötietojen käsittelyn dokumentointiin suunnitellun prosessin tarkoitus on yhtenäistää henkilötietojen dokumentointimenetelmät Kokemäen kaupungin organisaatiossa. Kokemäen kaupungin vanhushpalvelut toimi kehittämistehtävässä pilottiyksikkönä.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen lähestymistapa oli laadullinen tutkimus. Kehittämistehtävässä lähestymistapa oli konstrukttiivinen tutkimus. Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja, joiden avulla saatiin kerättyä kehittämistehtävän empiirinen osuus. Kehittämistehtävän tietopohja koostui 1.5.2018 voimaantulleesta EU:n tietosuoja-asetuksesta, kansallisesta tietosuojalaista sekä sosiaalihuollon erityislainsäädännöstä.

Opinnäytetyön tuloksena otettiin käyttöön PrivacyAnt -ohjelma, selvitettiin henkilötietojen käsittelyperusteet, kartoitettiin henkilökisterit ja kuvattiin henkilötietojen käsittelytoimet Kokemäen kaupungin vanhushpalveluissa. Työn tuloksena saatiin yhteneväinen tapa kerätä ja dokumentoida henkilötiedon käsittelyä organisaatiossa. Dokumentoinnin tuloksia pystytään hyödyntämään jatkossa tehtäessä vaikutustenviointia sekä tietotilinpäätöksen tukena.

DOCUMENTATION OF PERSONAL DATA TREATMENT OPERATIONS IN THE ELDERLY SERVICES OF THE CITY OF KOKEMÄKI

Vanhatalo, Sirkka
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
May 2020
Number of pages: 37

Keywords: data protection, information resources, personal information

The purpose of this thesis was to prepare a documentation process and documentation on the processing of personal data of the elderly services of the city of Kokemäki. The documentation was implemented with the help of the PrivacyAnt program and part of the development task was the introduction of a new program. The purpose of the process designed to document the processing of personal data is to unify the methods of documenting personal data in the organization of the city of Kokemäki. The elderly services of the city of Kokemäki acted as a pilot unit in the development task.

The research approach of the thesis was qualitative research. In the development task, the approach was constructive research. Thematic interviews were used as the data collection method, which was used to gather the empirical part of the development task. The knowledge base of the development task consisted of the EU Data Protection Regulation, which entered into force on 1 May 2018, the National Data Protection Act and special legislation on social welfare.

As a result of the thesis, the PrivacyAnt program was introduced, the basics of personal data processing were clarified, the personal registers were mapped and the personal data processing activities in the elderly services of the city on Kokemäki were described. The work resulted in a consistent way to collect and document the processing of personal information in the organization. The results of the documentation can be utilized in the future when conducting impact assessments and as support for information financial statements.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAUSTA JA TAVOITTEET.....	8
2.1	Kohdeorganisaation esittely.....	8
2.2	Kehittämisen tausta.....	10
2.3	Kehittämistyön tavoitteet.....	11
3	TEORIATAUSTA JA KESKEISIMMÄT KÄSITTEET.....	12
3.1	Opinnäytetyön teoriatausta.....	12
3.2	Keskeiset käsitteet.....	14
4	LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUSMENETELMÄT.....	16
4.1	Lähestymistapa.....	16
4.2	Tutkimusmenetelmät.....	16
4.3	Haastattelusuunnitelma.....	17
5	HUOMIOITAVAA HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSSÄ JA REKISTERÖITYJEN INFORMOINNISSA.....	19
5.1	Henkilötietojen käsittelyperusteet.....	19
5.2	Henkilötietojen käsittelyperusteet ja sääntely sosiaali- ja terveydenhuollossa.....	19
5.3	Rekisteröityjä tulee informoida ymmärrettävästi.....	21
5.4	Seloste käsittelytoimista toimii organisaation sisäisenä asiakirjana.....	21
6	KEHITTÄMISTOIMINNAN TULOKSEN KUVAUS.....	22
6.1	Käyttötarkoitusten kartoitus.....	23
6.2	Tietovirtakaaviot.....	23
6.3	Haastattelut ja dokumentointiprosessi.....	24
6.4	PrivacyAnt -ohjelman toiminnallisuus.....	26
7	DOKUMENTOINTIPROSESSIN KUVAAMINEN PRIVACYANT - OHJELMASSA.....	26
7.1	PrivacyAnt -ohjelma.....	27
7.2	Organisaatorakenteen luominen PrivacyAnt -ohjelmaan.....	27
7.3	Käyttötarkoitusten dokumentointi.....	29
7.4	Objektien luonti tietovirtakaavioihin.....	29
7.5	Tietovirtakaavioiden piirtäminen.....	31
7.6	Tiedostojen liittäminen eri käyttötarkoituksiin.....	33
8	KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI JA HYÖDYNNETTÄVYYS.....	34
8.1	Kehittämistyön toteutuksen arviointi.....	34
8.2	Kehittämistehtävän tulosten käyttökelpoisuus ja hyödynnettävyys.....	34
	LÄHTEET.....	36

1 JOHDANTO

EU:n tietosuoja-asetus annettiin toukokuussa 2016 ja se tuli sovellettavaksi 25.5.2018. Tietosuojasääntelyn tarkoituksena on määritellä miten, milloin ja millä edellytyksillä henkilötietoja saa käsitellä. Tietosuoja-asetuksella suojellaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan. (EU:n tietosuoja-asetus 1 art.) Osana uutta tietosuojasääntelyä 1.1.2019 alkaen tuli voimaan kansallinen tietosuojalaki joka kumosi aiemman henkilötietolain. Tietosuojasääntelyn kokonaisuus muodostuu tietosuoja-asetuksesta, tietosuojalaista sekä erityis-/sektorilainsäädännöstä. Lisäksi henkilötietojen käsittelyä koskevaa erityislainsäädäntöä on runsaasti sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla (Voutilainen 2019, 88).

Yleisen tietosuoja-asetuksen soveltaminen on pakottanut organisaatioita kiinnittämään huomiota henkilötietojen turvallisen käsittelyn varmistamiseen ja luonnollisten henkilöiden oikeuksista huolehtimiseen. Samalla tietosuoja-asetus on ohjannut organisaatioita kiinnittämään huomiota tietoturvallisuuden kehittämiseen, toteuttamiseen ja ylläpitämiseen tietosuojan toteuttajana eri tavoin kuin aiemmin. Rekisteröityjen informointi tietosuoja-asetuksen kuvaamalla tavalla ohjaa rekisterinpitäjiä toimimaan aiempaa läpinäkyvämmiin. (VN/5281/2019,1.)

Kokemäen kaupungissa käynnistettiin vuonna 2019 tietosuojahanke, jonka tavoitteena oli laatia uudet tietosuojaperiaatteet ja toimintaohjeet, luoda kokonaiskuva henkilötietojen käsittelytoimista sekä lisätä henkilöstön tietosuojaosaamista. Hankkeen tarkoituksena oli saada aikaan yhtenevät käytännöt ja ohjeet koko organisaation käyttöön.

Osana tietosuojatyötä ja dokumentointia Kokemäen kaupunki on hankkinut Privacy-Ant -ohjelman, jonka avulla dokumentoidaan henkilötietojen käsittelyperusteet, karroitetaan henkilötietojen sijainti ja käsittelytoimet. Tietosuoja-asetus edellyttää rekisterinpitäjältä osoitusvelvollisuutta. Se tarkoittaa, että työnantaja on velvollinen dokumentoimaan omat käsittelytoimensa ja sen avulla osoittamaan noudattavansa tietosuoja-asetusta.

Tässä kehittämistyössä kuvataan PrivacyAnt -ohjelman avulla toteutettu henkilötietojen käsittelyn dokumentointiprosessi ja sen tulokset. Kokemäen vanhuspalveluiden tulosaluetta on käytetty dokumentointiprosessissa pilottiyksikkönä. Kehittämistyö on toteutettu yhteistyössä vanhuspalvelupäällikön kanssa.

Kehittämistyön tavoitteena on PrivacyAnt -ohjelman käyttöönotto, henkilötietojen käsittelyperusteiden selvittäminen, henkilörekistereiden kartoitus ja henkilötietojen käsittelytoimien kuvaaminen. Tarkoitus on luoda koko organisaatiota hyödyntävä prosessi, ja yhteneväiset dokumentointimenetelmät, jotka voidaan ottaa sellaisenaan käyttöön kaikissa tulosityksiköissä.

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAUSTA JA TAVOITTEET

2.1 Kohdeorganisaation esittely

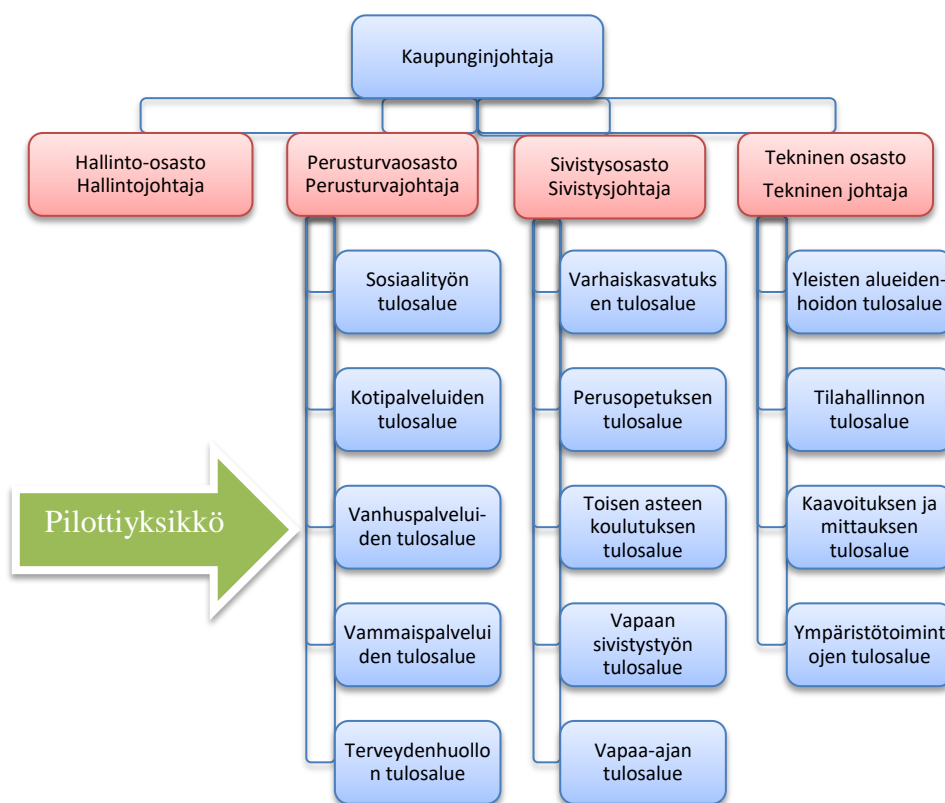
Kokemäen kaupunki on asukasluvultaan pienehkö n. 7200 asukkaan kaupunki Satakunnassa. Elinkeinorakenteessa tärkein rooli on palvelualalla, sen osuus on yli 60 prosenttia. (Kokemäen kuntastrategia 2017-2020, 1.)

Kokemäen kaupunki tarjoaa kuntalaisille monia eri palveluita. Keskeisimpiä ovat

1. Sosiaali- ja terveystyöpalvelut
2. Kasvatus- ja opetuspalvelut
3. Vapaa-aikapalvelut
4. Elinkeinopalvelut
5. Asumiseen, rakentamiseen ja ympäristöön liittyvät palvelut
6. Maaseutupalvelut

Kokemäen kaupunkikonsernin muodostava Kokemäen kaupunki ja ne yhteisöt ja säätiöt, joissa kaupungilla on määräysvalta. Kokemäen kaupunkikonserniin kuuluvat tytäryhteisöt ovat Kokemäen Lämpö Oy, Kokemäen Teollisuuskylä Oy, Kokemäen Vesihuolto Oy, Kiinteistö Oy Hakatienkartano ja Kiinteistö Oy Teljän Talot. (Kokemäen kaupungin www-sivut 2019.) Konserniyhtiöistä Kokemäen Vesihuolto ostaa Kokemäen kaupungilta tietosuojapalveluita, kuten tietosuojaneuvontaa ja järjestelmäpalveluita. Muut konserniyhtiöt hoitavat tietosuojaa koskevat tehtävät itsenäisesti.

Kokemäen kaupungin organisaatiossa työskentelee n. 380 henkilöä. Kaupungin organisaatio muodostuu keskinäisessä yhteistyössä toimivasta luottamushenkilö- ja henkilöstöorganisaatiosta. Kokemäen kaupungin henkilöstöorganisaatio jakautuu neljään osastoon, joita johtaa osastopäällikkö. Osastot ovat hallinto-osasto, perusturvaosasto, sivistysosasto ja tekninen osasto. Osastot voivat jakautua tulosalueisiin ja tulosyksiköihin. Kaupunginhallitus ja lautakunnat määräävät alaisensa osaston organisaatiosta ja tehtävistä. Henkilöstöstä noin 49 % työskentelee sivistysosastolla ja noin 30 % perusturvaosastolla. (Kokemäen kaupungin henkilöstökertomus 2019.)

Kuvio 1, Kokemäen kaupungin henkilöstöorganisaatio ja pilottiyksikön sijoittuminen organisaatioon.

Vanhuspalveluiden tulosalue sijoittuu perusturvaosastolle, joka puolestaan toimii perusturvalautakunnan alaisuudessa (Kokemäen kaupungin hallintosääntö 14 § 2 mom.). Vanhuspalveluiden tulosaluetta johtaa vanhuspalvelupäällikkö. Kokemäen kaupungin vanhuspalveluyksikkö sijaitsee Palvelukeskus Henrikinhovissa ja yksikössä työskentelee noin 50 työntekijää. Kokemäen kaupungin vanhuspalvelut tarjoavat kuntalaisille asumispalveluita, joita ovat tehostettu palveluasuminen, lyhytaikainen tehostettu palveluasuminen ja ikääntyneiden perhehoito. Lisäksi vanhuspalvelut tarjoavat ennaltaehkäiseviä, varhaisen tuen palveluita. (Kokemäen kaupungin www-sivut 2020.)

Kunnalla on velvollisuus huolehtia ikääntyneen väestönsä hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemisesta sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamisesta kunnassa. Lisäksi kunnan tulee selvittää ja vastata iäkkään henkilön palveluntarpeista ja varmistaa iäkkäille henkilöille järjestettävien palveluiden laatu. (Laki ikääntyneen väestön toimintaky-

vyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista 980/2012/980, 2 §.) Kunta on myös velvollinen järjestämään sosiaalipalveluina asumis- sekä laitospalveluja (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 14 §).

Kokemäen kaupungin vanhuspalveluiden tulosalue valikoitui pilottiyksiköksi oikeastaan sattumalta. Olimme jo useasti aiemmin keskustelleen vanhuspalvelupäällikön kanssa tietosuojaan liittyvistä kysymyksistä. Aihe kiinnosti häntä ja yhteistyö hänen kanssaan sujui koko kehittämistyön ajan hyvin.

2.2 Kehittämisen tausta

Tammikuussa 2019 käynnistettiin Kokemäen kaupungissa tietosuojahanke, jonka tavoitteena oli luoda organisaatioon yhteneväiset tietosuojaa koskevat käytännöt ja periaatteet. Tietosuojahankkeen tavoitteena oli laatia tietosuoja- ja tietoturvaperiaatteet sekä toimintaohjeet, toteuttaa lisäkoulutusta henkilöstölle sekä dokumentoida käsittelyperusteet ja yhtenäistää henkilötietojen käsittelytoimia. Hanke päättyi vuoden 2019 lopussa ja vuoden 2019 aikana hankkeen tavoitteet saavutettiin tietosuojaohjeistuksen ja lisäkoulutuksen osalta. Henkilötietojen käsittelyperusteiden dokumentointia ja käsittelytoimien yhtenäistämistä ei ehditty hankkeen aikana toteuttaa.

Kokemäen kaupunki on hankkinut yhdessä Harjavallan kaupungin ja Nakkilan kunnan kanssa tietosuoja-asioiden hallinnointiin PrivacyAnt -ohjelman. Ohjelman avulla henkilötietojen käsittely voidaan dokumentoida koko organisaatiossa yhteneväisin periaattein. Ohjelman käyttöönotto on viivästynyt, osin siksi että ohjelman käyttö on koettu hankalaksi ja myös toisaalta yhteisten toimintaohjeiden puuttumisen vuoksi.

Kokemäen kaupunki toimii tietosuoja-asioissa rekisterinpitäjänä. Rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, että tietosuojaperiaatteita noudatetaan kaikissa henkilötietojen käsittelyvaiheissa. Rekisterinpitäjää koskevan osoitusvelvollisuuden johdosta rekisterinpitäjän on pystyttävä myös osoittamaan, että periaatteita noudatetaan. Rekisterinpitäjän on siis arvioitava, mitä periaatteet käytännössä tarkoittavat ja miten ne toteutuvat omassa toiminnassa. Periaatteiden noudattamisen osoittaminen edellyttää rekis-

terinpitäjältä mm. henkilötietojen käsittelyn aiempaa tarkempaa suunnittelua ja dokumentointia. (Koskinen, Kairinen, Nieminen, Ullakonoja & Valkonen, 444-445.)

Tietosuoja-asetus edellyttää toimia kaikilta organisaatioilta. Tietosuoja-asetus velvoittaa kartoittamaan ja dokumentoimaan kaiken organisaatiossa tapahtuvan henkilötietojen käsittelyn ja kiinnittämään huomiota käsittelyn turvallisuuteen. Iso muutos uuden tietosuoja-asetuksen myötä on osoitusvelvollisuus. Valvontaviranomainen voi tarkastaa organisaation tietosuojan tilan ja organisaation tulee pystyä osoittamaan miten henkilötietoja käsitellään. (XCure Solutions Oy:n www-sivut 2020.)

Rekisterinpitäjän informointivelvollisuus edellyttää, että henkilötietojen käsittelyä koskevat tiedot ovat ajantasaisia ja helposti saatavilla. ”Rekisterinpitäjän on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet toimittaakseen kaikki käsittelyä koskevat tiedot tiiviisti esitetyssä, läpinäkyvässä, helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa selkeällä ja yksinkertaisella kielellä” (EU:n tietosuoja-asetus 12 art.).

2.3 Kehittämistyön tavoitteet

Kehittämistyön tavoitteena on luvussa 4.3 mainittujen haastatteluteemojen ja -kysymysten avulla selvittää henkilötietojen käsittelyperusteet, kartoittaa palvelujen tuottamisen yhteydessä muodostuvat henkilökisterit ja kuvata henkilötietojen käsittelytoimet Kokemäen kaupungin vanhuspalveluissa. Tarkoitus on luoda prosessi jonka avulla edellä mainitut tavoitteet saadaan toteutettua ja jota voidaan soveltaa koko organisaatioon.

Keskeinen osa prosessia on tietosuojan hallinta- ja dokumentointityökaluna toimivan PrivacyAnt -ohjelman käyttöönotto. Ohjelma ei ole ollut aiemmin organisaation käytössä. Tavoitteena on, että kaikki käsittelytoimia koskeva tieto löytyisi jatkossa PrivacyAnt -ohjelmasta ja että ohjelmaa voitaisiin hyödyntää rekisteröityjen informointiin, organisaation omaan käyttöön ja myös valvontaviranomaisille suunnattuun raportointiin.

Kehittämistehtävä pilotoidaan Kokemäen kaupungin vanhushpalveluiden tulosityksiköön. Dokumentointiin tarvittava tieto kerätään haastattelemalla vanhushpalveluiden tulosalueen esimiehenä toimivaa vanhushpalvelupäällikköä. Haastattelujen avulla pyritään selvittämään kaikki vanhushpalveluyksikön keräämät tai käyttämät henkilötiedot, käsittelyperusteet, tietojen sijainti ja henkilötietojen käsittelijät.

Tavoitteena on, että ohjelmaan tallennetun tiedon avulla tiedon hallinta ja kokonaisuuksien ymmärtäminen helpottuu. Käsittelytoimien kuvaaminen ja tietojen dokumentointi pilotoidaan aluksi vanhushpalveluiden tulosalueelle, jonka jälkeen tarkoitus on tuoda malli koko organisaation käyttöön.

Tietosuoja-asetuksen mukaan rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan kaikki organisaatiossa tapahtuvat henkilötietojen käsittelytoimet. Pystyäkseen toteuttamaan osoitusvelvollisuutensa, organisaation tulee dokumentoida henkilötietojen käsittelyn vaiheet. PrivacyAnt -ohjelmaan tallennetun dokumentaation on tarkoitus edistää myös osoitusvelvollisuuden toteutumista.

Kehittämistyöni keskittyy dokumentointiprosessin kuvaamiseen ja PrivacyAnt -ohjelman tuottamaan dokumentaatioon. Tarkoitus on laatia prosessikuvauksesta mahdollisimman selkeä ja ymmärrettävä niin että tietosuojaan perehtymätönkin saa kokonaiskuvan järjestelmän käytöstä ja henkilötietojen käsittelystä organisaatiossa. Tavoitteena on, että dokumentointiprosessin tuloksena kenen tahansa on helppo saada kokonaiskuva siitä miksi, missä ja millaista henkilötietoa kerätään ja säilytetään.

3 TEORIATAUSTA JA KESKEISIMMÄT KÄSITTEET

3.1 Opinnäytetyön teoriatausta

Uuden tietosuojasääntelyn kokonaisuus muodostuu EU:n tietosuoja-asetuksesta (EU 679/2016), kansallisesta tietosuojalaista (1050/2018) sekä erityis- ja sektorilainsäädännöstä. Ennen EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamista, tietosuojan yleissääntely perustui Suomessa henkilötietolakiin. 1.1.2019 voimaan tullut kansallinen tietosuoja-

laki kumosi henkilötietolain. Tietosuojalain lisäksi lukuisat kansalliset erityislait sääntelevät eri toimialojen henkilötietojen käsittelyä. (Andreasson ym. 2017, 29.)

Henkilötietojen suoja on perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattu perusoikeutena, jonka keskeisenä sisältönä on taata yksityiselämän suoja ja yksilön oikeusturva sekä henkilötietojen käsittelyssä että käyttämisessä (Mäenpää 2018, 836). Keskeiset henkilötietojen käsittelyn perusteet ja vaatimukset määräytyvät kuitenkin yleisen tietosuoja-asetuksen mukaan. Organisaation on määriteltävä tietty laillinen käyttötarkoitus kaikille tiedoille, joita se ryhtyy toiminnassaan käsittelemään. Käyttötarkoitus määrittelee paitsi sen, mihin tarkoituksiin henkilötietoja voidaan jatkossa käsitellä, myös muun muassa sen, mitä henkilötietoja on tarpeellista kerätä ja kuinka kauan niitä on tarpeen säilyttää. Käsittelyperuste sekä tietyissä tilanteissa käyttötarkoitus vaikuttavat muun muassa siihen, mitä tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksia rekisteröidyillä on käsittelyn yhteydessä. (Tietosuojavaltuutetun toimiston www-sivut 2020.)

Kehittämistehtävä pilotoidaan Kokemäen kaupungin vanhustenpalveluyksikköön. Haastattelujen avulla olen perehtynyt vanhustenhuollon tarjoamiin palveluihin, joiden toimintaa ohjaavat lukuisat lait ja suositukset. Henkilötietojen käsittelyllä on aina oltava vähintään yksi tai useampi oikeusperuste. Keskeinen toimintaa ohjaava sääntely:

- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuluista eli vanhustalvululaki (980/2012).
- Sosiaalihuohtolaki (1301/2019).
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista (734/1992).
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992).
- Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta (1184/1988).

(Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020.)

3.2 Keskeiset käsitteet

Tietosuoja-asetuksessa on suuri määrä erilaisia käsitteitä, joiden tietäminen ja ymmärtäminen on tarpeen, jotta yritys voi saattaa toimintansa ja dokumentaationsa asetuksen edellyttämälle tasolle (Hänninen, Laine, Rantala, Rusi & Varhela 2017, 18).

Taulukko 1. Keskeisimmät tietosuojakäsitteet. (Hänninen ym. 2017, 18-23 sekä tietosuojavaltuutetun toimiston [www-sivut](http://www.tietosuojavaltuutettu.fi) 2020).

Anonymisointi	Henkilötiedon tunnistettavuuden poistaminen niin, että yhdistäminen rekisteröityyn ei enää ole mahdollista.
Henkilötieto	Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikkia tietoja, jotka liittyvät tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan henkilöön.
Henkilötietojen käsitteittäjä	Taho, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän puolesta ja lukuun.
Henkilötietojen käsittely	Henkilötietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti.
Osoitusvelvollisuus	Osoitusvelvollisuus tarkoittaa, että rekisterinpitäjän on pystyttävä osoittamaan noudattavansa tietosuojalainsäädäntöä
Pseudonymisointi	Henkilötietojen käsittelemistä siten, että niitä ei voida enää yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja.
Rekisteri	Samaa käyttötarkoitusta varten kerätyt ja käytettävät henkilötiedot
Rekisterinpitäjä	Suurin osa tietosuoja-asetuksen velvoitteista koskee rekisterinpitäjää. (Yleensä) yritys, joka päättää, mitä henkilötietoja kerätään sekä miten ja mihin käyttötarkoituksiin niitä kerätään
Rekisteröity	Henkilö, jonka henkilötietoja kulloinkin käsitellään
Seloste käsittelytoimista	Kirjallinen kuvaus organisaation tekemästä henkilötietojen käsittelystä
Suostumus	Tärkeä henkilötietojen käsittelyperuste. Tahdonilmaisu, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.
Tietoturvaloukkaus	Henkilötietojen vahingossa tapahtuva tai lainvastainen tuhoaminen, häviäminen, muuttaminen, luvaton luovuttaminen taikka pääsy tietoihin.

”Tietosuoja-asetuksessa tarkoitetuilla anonyymeilla tiedoilla tarkoitetaan tietoja, jotka eivät liity tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, tai

henkilöön tai henkilötietoihin, joiden tunnistettavuus on poistettu siten, ettei rekisteröidyn tunnistaminen ole mahdollista” (Voutilainen 2019, 41). Tieto on henkilötietoa, jos siitä voidaan suoraan tai välillisesti tunnistaa rekisteröity, jolla tarkoitetaan tietosuoja -asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan luonnollista henkilöä, johon henkilötiedot liittyvät. ”Henkilötietojen käsittelyä koskevassa sääntelyssä käytetään käsitteitä rekisteri ja henkilörekisteri, jotka ovat synonyymeja toisilleen ja jälkimmäinen käsitteistä perustuu vanhempaan tietosuojasääntelyyn” (Voutilainen 2019, 40).

Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 6 kohdan mukaan rekisterillä tarkoitetaan mitä tahansa jäseneltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tiettyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisesti tai maantieteellisen perustein jaettu. Rekisterillä ja tietokannalla tarkoitetaan samaa asiaa, kun tietokanta sisältää henkilötietoja. Tieto on henkilötietoa, jos siitä voidaan suoraan tai välillisesti tunnistaa rekisteröity, jolla tarkoitetaan tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan luonnollista henkilöä, johon henkilötiedot liittyvät. Myös tiedot, joista voidaan välillisesti esimerkiksi erilaisten koodien perusteella tunnistaa tietty henkilö, ovat henkilötietoja.

Tietosuoja-asetuksen mukaan henkilötietojen pseudonymisoinnilla tarkoitetaan henkilötietojen käsittelemistä siten, että henkilötietoja ei voida enää yhdistää tiettyyn rekisteröityyn käyttämättä lisätietoja, edellyttäen että tällaiset lisätiedot säilytetään erillään ja niihin sovelletaan teknisiä ja organisatorisia toimenpiteitä, joilla varmistetaan, ettei henkilötietojen yhdistämistä tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön tapahdu (Tietosuoja -asetus 4 art. 5 kohta).

Rekisterinpitäjä on tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan mukaan se luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, viranomainen, virasto tai muu elin, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Rekisterinpitäjä on tyypillisesti työnantaja suhteessa työntekijöiden tietoihin tai palveluntuottaja suhteessa asiakastietoihinsa.

4 LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

4.1 Lähestymistapa

Kehittämistehtäväni tutkimuksellinen lähestymistapa on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä esimerkiksi aineiston monipuolinen ja perinpohjainen tarkastelu, kokonaisvaltaisen tiedonhankinnan luonteenominaisuus, sekä aineiston tulkinta ainutlaatuisten tapausten mukaisesti. (Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2009, 164.) Kvalitatiivisen tutkimuksen toteuttamiseksi ei ole kvantitatiivisen tutkimuksen kaltaista tarkkaa menetelmällistä viitekehystä ja ohjeistusta (Kananen J. 2012, 30).

Lähestymistavaksi kehittämistehtävässä olen valinnut konstruktiiivisen tutkimuksen. ”Konstruktiiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on käytännön ongelman ratkaisu luomalla uusi konstruktio, eli jokin konkreettinen tuotos, esimerkiksi tuote, tietojärjestelmäohje tai käsikirja, malli menetelmä tai suunnitelma” (Ojasalo ym. 2015, 37-38). ”Konstruktiiivisessa tutkimuksessa pyritään hyvin käytännönläheiseen ongelmanratkaisuun luomalla uusi rakenne. Uuden rakenteen luomiseksi tarvitaan olemassa olevaa teoreettista tietoa ja uutta empiiristä eli käytännöstä kerättävää tietoa.” (Ojasalo ym. 2015, 65.)

4.2 Tutkimusmenetelmät

Konstruktiiivisessa tutkimuksessa käytettävät menetelmät voivat olla kirjavia, sillä lähestymistapa ei sinänsä rajaa pois mitään menetelmää. Konstruktiiivisessa lähestymistavassa tyypillisiä menetelmiä ovat ryhmäkeskustelut, kysely ja haastattelu. Lisäksi kehittämistyössä on syytä painottaa yhteistyötä. On hyvin oleellista tuntea perusteellisesti tuotoksen tulevien käyttäjien tarpeet. (Ojasalo ym. 2015, 68.)

Puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu sopii tilanteeseen, jossa ei täysin tunneta tutkimuksen kohdetta etukäteen eikä haluta liikaa ohjata vastaajia (Ojasalo ym. 2015, 41). Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset on laadittu ennakoon, mutta haastattelija voi vaihdella niiden järjestystä haastattelun kulun mukaisesti.

ti. Myös kysymysten tarkat sanamuodot voivat vaihdella. Etukäteen laaditut mutta tilanteeseen soveltumattomat kysymykset voidaan jättää esittämättä ja vastaavasti voidaan kysyä haastattelun kuluessa mieleen tulevia kysymyksiä. (Ojasalo ym. 2015, 108.)

Puolistrukturoitu teemahaastattelu soveltuu omaan kehittämistyöhöni parhaiten. Teemahaastattelun aiheet ovat laajoja ja yhdellä haastattelukerralla ei yritetäkään saada kaikkia vastauksia. Tarkoitus on toteuttaa keskustelunomaista haastattelumenetelmää ja keskusteluiden aikana voidaan tarvittaessa poiketa haastatteluteemoista olennaisen taustatiedon ja yksityiskohtien selvittämiseksi.

4.3 Haastattelusuunnitelma

Dokumentointiprosessin aikana on tarkoitus tehdä useita haastattelukierroksia joiden aikana samat kysymykset toistuvat, mutta toisaalta keskustelu myös tarkentuu ja siitä tulee yksityiskohtaisempaa. Teemahaastattelun alussa ei mennä yksityiskohtiin, sillä yksityiskohta sulkee pois ei-yksityiskohtaisia asioita, joilla voi olla merkitystä. Teemahaastattelun tekniikka etenee yleisestä yksityiseen. (Kananen 2012, 102.) Teemahaastatteluisa kannattaa tehdä useita haastattelukierroksia, harvoin ensimmäisellä kierroksella saadaan kaikki tieto (Kananen 2012, 103).

Haastatteluiden aikana tietosuoja koskeva terminologia ja kehittämisiongelman ydin tulivat tutuiksi. Haastattelu toteutuu jatkuvana dokumentointiprosessin lomassa. Haastatteluiden tarkoituksena on saada selville tiedot tietosuoja-asetuksen 4 luvun 30 artiklan mukaisiin asiakointiin koskien käsittelytoimien kuvaamista. Olen käyttänyt haastattelurungon laatimisessa apuna tietosuojaviranomaisen laatimaa mallipohjaa (Tietosuojavaltuutetun [www-sivut](http://www.sivut.fi).)

Teemahaastattelun käsite muodostuu kahdesta osasta: teema ja haastattelu. Teema ei ole sama asia kuin kysymys. Teema on laaja aihekokonaisuus. Haastateltavan vastaukset tuovat uusia näkökulmia, joihin haastattelija tarttuu uusien kysymyksin. (Kananen 2012, 103.)

Haastatteluteemat ja kysymykset:

1. Käsittelyn tarkoitus

- minkä rekisterinpitäjälle kuuluvan tehtävän hoitamiseksi tietoja käsitellään (tarjottavat palvelut)
- mihin tietosuojasetuksen mukaiseen käsittelyperusteeseen tietojen käsittely perustuu (lakisääteiset tehtävät)

2. Rekisteröityjen selvittäminen ja henkilötietotyyppien kuvaus

- keitä rekisteröidyt ovat (esim. asiakkaat, työntekijät, potilaat)
- minkälaisia henkilötietoja rekisteröidyistä kerätään

3. Henkilötietojen luovuttaminen edelleen ja rekistereihin pääsy

- luovutetaanko henkilötietoja esim. jollekin viranomaiselle tai henkilötietojen käsitteijälle edelleen
- keillä on pääsy rekisterinpitäjän keräämiin henkilötietoihin

4. Henkilötietojen säilytys

- missä tietojärjestelmissä henkilötietorekisterit sijaitsevat ja mihin kaikkialle henkilötietoa on tallennettu
- käytetäänkö manuaalisia arkistoja

5. Henkilötietojen kerääminen

- miten henkilötiedot kerätään (sähköisesti vai esim. paperilomakkeilla)
- kuka vastaa henkilötietojen tallentamisesta

6. Rekisteröityjen informointi

- Onko tietosuojaselosteet laadittu
- Informoidaanko rekisteröityä jo kerätessä henkilötietoja

5 HUOMIOITAVAA HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYSSÄ JA REKISTERÖITYJEN INFORMOINNISSA

Tässä luvussa käydään läpi tarkemmin henkilötietojen käsittelyä sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä rekisteröidyn informointia tietosuoja-asetuksen näkökulmasta.

5.1 Henkilötietojen käsittelyperusteet

Käsittelyn lainmukaisuudesta säädetään tietosuoja-asetuksen 2 luvun 6 artiklassa. Henkilötietojen käsittely on lainmukaista jos

- a) rekisteröity on antanut suostumuksensa henkilötietojen käsittelyyn yhtä tai useampaa erityistä tarkoitusta varten;
- b) käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi;
- c) käsittely on tarpeen rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi;
- d) käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Kansallisessa tietosuojalaissa on säädetty tarkentavasti erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä. Tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta Tietosuojalain (1050/2018) 6 § 5 k. mukaan ”kun sosiaalihuollon palveluntarjoaja järjestäessään tai tuottaessaan palveluja tai myöntäessään etuuksia käsittelee tässä toiminnassa saamiaan tai tuottamiaan tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka muita rekisteröidyn palvelun tai etuuden myöntämisen kannalta välttämättömiä tietoja”.

5.2 Henkilötietojen käsittelyperusteet ja sääntely sosiaali- ja terveydenhuollossa

Sosiaali- ja terveydenhuollossa asiakkaan ja potilaan tiedot kuuluvat yksityiselämän suojan ydinalueelle ja niitä on suojattu salassapitosäännöksin, mutta myös käsittelylle asetettavien suostumuksiin ja kieltoihin perustuvalla sääntelyllä erityisesti tieto-

luovutusten yhteydessä (Voutilainen 2019, 501). Asiaan kuulumattomilla henkilöillä ei siis ole oikeutta asiakkaan tietoihin. Lainsäädännön mukaan asiakkaan tietoja saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka osallistuvat hänen hoitoonsa ja palvelujen toteuttamiseen. Tällöinkään työntekijä ei saa käsitellä mitä tahansa asiakkaan tietoja, vaan ainoastaan palvelun toteutuksessa välttämättömiä tietoja. Mikäli työntekijä käsittelee ilman asiakkaan tai potilaan suostumusta tai ilman lainsäädännön tuomaa oikeutta asiakkaan tietoja, kyseessä on tietosuojarikkomus tai tietosuojarikos, joista voi seurata rangaistus. Sähköisiin asiakastietojärjestelmiin jää aina lokitieto siitä, kuka on käynyt katsomassa tietoja. Jokaisella on halutessaan oikeus pyytää rekisterinpitäjältä tieto siitä, kuka on katsonut omia asiakastietoja. (Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut 2020.)

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 14 §:n mukaan sosiaalihuollon asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai muusta yksityisestä henkilöstä, ovat salassa pidettäviä. Pelkästään tieto siitä, että henkilö on sosiaalihuollon asiakas, kuuluu salassa pidettäviin tietoihin (Voutilainen 2019, 501).

Tiedot henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka tiedot hänen saamastaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta ovat salassa pidettäviä (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 621/1999, 24 § 1 mom. 25 k.) Potilastietojen salassapidosta on säädetty potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 13 § 1 mom., jonka mukaan potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 17 §:ssä on säädetty ammattihenkilöiden salassapitovelvollisuudesta.

Potilaslain 13.1 §:n mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä taikka sen tehtäviä suorittava henkilö ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Terveydenhuollossa tarvitaan lähtökohtaisesti kirjallinen suostumus henkilötietojen luovuttamiseen sivulliselle. Sivullisia ovat kaikki muut paitsi potilaan hoitoon osallistuvat henkilöt. (Voutilainen 2019, 506.)

Tietojen luovuttamisesta pitää tehdä merkinnät terveydenhuollossa potilasasiakirjoihin. Potilasasiakirja-asetuksen (298/2009) 21 §:n mukaan merkinnästä tulee käydä

ilmi, milloin ja mitä tietoja on luovutettu, kenelle tiedot on luovutettu, kuka tiedot on luovuttanut, sekä onko luovutus perustunut potilaan kirjalliseen, suulliseen tai asiayhteydestä ilmenevään suostumukseen vai lakiin. Potilasasiakirjoihin tehdään merkintä myös potilaan tahdonilmauksesta, jolla hän on kieltänyt tietojensa luovuttamisen. Tietojen luovuttamisesta sähköisistä potilasasiakirjoista terveydenhuollon valtakunnallisten tietojärjestelmien avulla ei tarvitse tehdä erillisiä luovuttamismerkintöjä, vaan merkinnät ilmenevät tietojärjestelmien keräämistä luovutuslokiteidoista (Voutilainen 2019, 510).

5.3 Rekisteröityjä tulee informoida ymmärrettävästi

Tietosuoja-asetus ei edellytä entisen kaltaista rekisteri- tai tietosuojaselostetta. Rekisteröityjä täytyy kuitenkin informoida henkilötietojen käsittelystä. Tietosuojaseloste on laajennettu rekisteriseloste, jossa lisäksi käsitellään rekisteröidyn oikeuksista. (Tietosuojavaltuutetun toimiston [www-sivut 2020](#).) Rekisteröidylle tulee toimittaa kaikki henkilötietojen käsittelyä koskevat tiedot tiiviisti esitetyssä, läpinäkyvässä, helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa. Erityisesti on arvioitava, saako rekisteröity näin helposti ja yksiselitteisesti kokonaiskuvan henkilötietojensa käsittelystä silloin, kun henkilötietoja käsitellään useampaan kuin yhteen tarkoitukseen. (Tietosuojavaltuutetun toimiston [www-sivut 2020](#).)

Tietosuoja-asetuksessa veloitetaan rekisterinpitäjiä arvioimaan myös, onko heidän antamansa informaatio kielen ja johdonmukaisuuden kannalta ymmärrettävää. Tarkoituksena on, että kohderyhmään kuuluva keskivertohenkilö saa kattavan ja selkeän kuvan henkilötietojen käsittelyn kokonaisuudesta. (Tietosuojavaltuutetun toimiston [www-sivut 2020](#).)

5.4 Seloste käsittelytoimista toimii organisaation sisäisenä asiakirjana

Dokumentoinnin tuloksena organisaation käytössä tulisi olla tiedot käsittelytoimien selostetta varten. Tietosuoja-asetuksen (art. 30) mukaan yli 250 työntekijän yrityksissä on laadittava seloste käsittelytoimista. Seloste on kirjallinen kuvaus organisaation toteuttamasta henkilötietojen käsittelystä. Seloste on organisaation sisäinen asiakirja.

Seloste käsittelytoimista toimii apuvälineenä henkilötietojen käsittelyn hahmottamiseen, ja sen tarkoituksena on osaltaan osoittaa, että henkilötietoja käsitellään tietosuojalainsäädännön mukaisesti. Käsittelytoimia koskevaa selostetta ei ole tarkoitettu käytettäväksi suoraan rekisteröidyn informointiin, mutta sitä voidaan hyödyntää rekisteröidyille suunnatun informaation tuottamisessa.

Valvontaviranomainen voi tarvittaessa arvioida tietojenkäsittelytoimien lainmukaisuutta selosteen pohjalta.

Selosteessa on oltava seuraavat tiedot:

- Rekisterinpitäjän ja tietosuojavastaavan tiedot
- Käsittelyn tarkoitukset
- Kuvaus rekisteröityjenryhmistä ja henkilötietoryhmistä
- Ryhmät, joille henkilötietoja on luovutettu tai luovutetaan
- Tiedot henkilötietojen siirtämisestä kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle
- Tietojen säilytysajat
- Kuvaus teknisistä ja organisatorisista turvatoimista

(Tietosuojavaltuutetun toimiston [www-sivut](#) 2020.)

6 KEHITTÄMISTOIMINNAN TULOKSEN KUVAUS

Kehittämistyön tuloksena vanhuspalveluiden tulosalueella otettiin käyttöön Privacy-Ant -ohjelma, johon dokumentoitiin keskeiset henkilötietojen käsittelyä koskevat tiedot. Dokumentointiprosessin vaiheet olivat käyttötarkoitusten selvittäminen, käyttötarkoitusten kuvaaminen, tietovirtakaavioiden piirtäminen ja henkilötietojen käsittelyyn liittyvien lomakkeiden tallentaminen ohjelmaan. Prosessin aikana selvitettiin henkilötietojen käyttötarkoitukset eli ne palvelut joiden järjestäminen kuuluu vanhuspalveluiden vastuualueeseen. Käyttötarkoituksista laadittiin yleiskuvaus, jossa kerrotaan tarkemmin käyttötarkoituksen sisällöstä. Jokaisesta käyttötarkoituksesta luotiin oma tietovirtakaavio. Tietovirtakaavio muodostuu käsittelytoimiin liittyvistä objekteista, joilla tarkoitetaan esimerkiksi järjestelmää, tietovarantoa tai rekisteröi-

tyä. Lisäksi käyttötarkoitukseen liitettiin tiedostoja. Pääosin tiedostot ovat lomakkeita, joilla henkilötietoja kerätään eri käyttötarkoitusta varten.

6.1 Käyttötarkoitusten kartoitus

Käyttötarkoituksella tarkoitetaan tässä työssä tulosalueen vastuualueeseen kuuluvia keskeisimpiä palveluja joita tarjotaan kuntalaisille. Käyttötarkoitukset selvitettiin haastattelemalla vanhuspalvelupäällikköä luvun 4.3 haastatteluteemojen mukaisesti ja käymällä läpi Kokemäen kaupungin hallintosäännössä määritellyt vanhuspalveluiden tulosalueen vastuut. (Kokemäen kaupungin hallintosääntö § 14.2.) Tietosuojasioiden ryhmittely käyttötarkoituksittain on uusi lähestymistapa aiemman rekisterikeskeisen toimintatavan tilalla. Tietosuojan kokonaisuuden hahmottaminen on ollut haastateltavan mukaan aiemmin vaikeampaa, koska dokumentaatio muodostui lukuisista rekisteriselosteista. Käsittelyperusteinen lähestymistapa poikkesi aiemmasta ja oli helpommin omaksuttava.

6.2 Tietovirtakaaviot

Tietovirtakaaviot ovat keskeinen osa dokumentointiprosessia. Tietovirtakaavio on tavallaan kartta, jonka avulla voidaan luoda visuaalinen kokonaiskuva henkilötietojen käsittelystä käyttötarkoituksittain. Tietovirtakaavioita tehtäessä tulee olla tiedossa kaikki käyttötarkoitukseen liittyvät henkilötiedot joita käsitellään. Tietovirtakaavio ei rakennu hetkessä. Se edellyttää toimintatapojen ja käytäntöjen tiedostamista ja tuntemista. Tietovirtakaavioita tehdessä palataan aina uudelleen haastattelukysymyksiin ja mietitään asioita eri näkökulmista. Tulee muistaa että kaavion tarkoitus on kuvata asioita tietosuojan ja henkilötietojen käsittelyn näkökulmasta. Tarkoitus ei siis ole kuvata kaikkea vanhuspalvelussa tapahtuvaa toimintaa. Dokumentointiprosessin edetessä myös tietovirtakaaviot täydentyivät. Kun luodaan tietovirtakaavioita, samalla löydetään tai muistetaan lisää paikkoja, missä henkilötietoja on. Sen seurauksena myös uusia objekteja ja henkilötietotyyppäjä tunnustetaan. Tietovirtakaaviot palvelevat visuaalisuutensa ansiosta hyvin kokonaiskuvan hahmottamista ja henkilötietojen hallinnointia. Luvussa 7.5 on kuvattu SAS -toiminnan tietovirtakaavio.

6.3 Haastattelut ja dokumentointiprosessi

Haastatteluun suunnitelma sisälsi viisi teemaa joiden alla oli tarkentavia kysymyksiä. Haastatteluun suunnitelman pohjalta käytiin vapaamuotoisia keskusteluja teemoista ja niiden alakysymyksistä. Kysymyksillä ei ollut tarkkaa esittämisjärjestystä ja samojen kysymysten pariin palattiin useasti. Mielestäni haastatteluun suunnitelma tuki hyvin dokumentointiprosessia. Haastatteluiden avulla saatiin kaikki tarvittava tieto dokumentointiin.

Seuraavaksi käyn läpi luvun 4.3 haastatteluteemat ja -tulokset.

1. Käsittelyn tarkoitus

Tämän teeman tarkoituksena oli selvittää miksi ja millä perusteella henkilötietoja käsitellään. Kokemäen kaupungin vanhuspalveluissa henkilötietojen käsittelyä määrittävät kuntalaisille tarjottavat palvelut joita ovat SAS-toiminta ja asumispalvelut. Asumispalvelut jakaantuvat tehostettuun palveluasumiseen, ikäihmisten perhehoitoon ja lyhytaikaiseen tehostettuun palveluasumiseen.

2. Rekisteröityjen ryhmien ja henkilötietotyyppien kuvaus

Keitä rekisteröidyt ovat ja minkälaisia henkilötietoja heistä kerätään. Haastatteluiden avulla selvisi, että vanhuspalveluissa rekisteröidyt ovat vanhuspalveluiden asiakkaita ja heidän omaisiaan tai muita asiakkaan asioista huolehtivia henkilöitä. Tyypillisimpiä kerättäviä henkilötietoja ovat nimi- ja osoitetiedot, henkilötunnus, sekä potilas- ja terveystiedot.

3. Henkilötietojen luovuttaminen edelleen ja rekistereihin pääsy

Tämän haastatteluteeman tarkoituksena oli selvittää miten henkilötietoja käsitellään ja kenellä on pääsy henkilötietoihin. Järjestelmien käyttäjätiedot ja henkilötietojen käsittelijät määriteltiin tietovirtakaaviossa. Henkilötietojen käsittely ja luovuttaminen määritellään lisäksi työntekijöiden tehtäväkuvis-
sa.

4. Henkilötietojen säilytys

Selvitettiin henkilötietojen sijainnit organisaatiossa. Sijaitsevatko tiedot tietojärjestelmissä vai käytetäänkö esimerkiksi manuaalisia arkistoja. Selvisi, että henkilötietoa tallennetaan pääsääntöisesti Pegasos -potilastietojärjestelmään ja Kelan ylläpitämään Kanta -tiedonhallintapalveluun. Lisäksi asiakkaista ylläpidetään asiakasakteja Excel -tiedostoissa. Digi- ja väestötietovirastosta saadaan henkilöä koskevia nimi- ja osoitetietoja.

5. Henkilötietojen kerääminen

Tämän teeman tarkoituksena oli selvittää miten henkilötietoja kerätään ja kuka vastaa henkilötietojen tallentamisesta. Henkilötietoja kerätään pääsääntöisesti paperisilla lomakkeilla ja organisaatiossa on nimetty ne henkilöt joilla on käyttöoikeudet henkilötietojen käsittelyyn ja tallentamiseen.

6. Rekisteröityjen informointi

Onko tietosuojaselosteet laadittu ja informoidaanko rekisteröityä jo tiedon keräämisen alkuvaiheessa. Dokumentointiprosessin aikana laadittiin vanhuspalveluiden tulosalueella tietosuojaseloste, joka määritteli vanhuspalveluiden asiakkaan henkilötietojen käsittelyperusteen, käyttötarkoituksen ja vastuut. Lisäksi tiedon keräämiseen käytettäviin lomakkeisiin lisättiin tieto siitä mistä www -osoitteesta tietosuojaseloste löytyy.

Dokumentointiprosessi eteni suunnitellussa järjestyksessä. Prosessin tuloksena PrivacyAnt -ohjelmaan saatiin tallennettua kaikki keskeinen henkilötietojen käsittelyyn liittyvä tieto ja käsittelytoimien yhteydessä käytettävät tiedostot. Aiemmin tiedot ovat olleet hajautettuina organisaatiossa. Nyt niiden hallinnointi on keskitetty PrivacyAnt -ohjelmaan. Ohjelma itsessään ohjasi dokumentointiprosessin kulkua, koska tallentamisen tulee tapahtua ohjelmassa tietyssä järjestyksessä. Kehittämistyöni mukaan dokumentointiprosessia voidaan soveltaa mielestäni kaikille PrivacyAnt -ohjelman käyttäjille.

6.4 PrivacyAnt -ohjelman toiminnallisuus

Kehittämistyöni tavoitteena oli luoda PrivacyAnt -ohjelman käyttäjille dokumentointiprosessi, joka ohjaa henkilötietojen keräämistä ja tallentamista ohjelmaan. Prosessin avulla luodaan organisaatiolle yhtenäiset toimintatavat ja tavoitteet henkilötietojen dokumentointiin. Dokumentointiprosessin avulla voidaan laatia kaikille PrivacyAnt -käyttäjille yksityiskohtaiset ohjeet, joiden avulla henkilötietojen käsittelyä koskeva dokumentointi voidaan toteuttaa.

PrivacyAnt -ohjelmaa voidaan jatkossa hyödyntää haettaessa tietoa rekisteröityjen informointiin ja myös organisaation omaan käyttöön. PrivacyAnt -ohjelmaan tallennetun tiedon avulla rekisterinpitäjä toteuttaa osoitusvelvollisuuttaan.

PrivacyAnt -ohjelmassa on myös raportointi -toiminto. Raportille on mahdollista tulostaa käyttötarkoitukset, tietovirtakaaviot, objektit, sekä tekstikenttiin kirjatut tiedot. Raportin avulla saa yksityiskohtaista tietoa rekisteröidyn henkilötiedoista, käytetyistä järjestelmistä ja tiedon kulusta organisaatiossa. Raportti on hyvin kattava ja käy sellaisenaan selosteena käsittelytoimista. Seloste käsittelytoimista on kirjallinen kuvaus organisaation tekemästä henkilötietojen käsittelystä (Tietosuojavaluuttetun www -sivut 2020).

7 DOKUMENTOINTIPROSESSIN KUVAAMINEN PRIVACYANT -OHJELMASSA

Tässä luvussa esitellään henkilötietojen dokumentointiin käytettävän PrivacyAnt -ohjelman toimintaperiaate ja kuvataan kehittämistyön tuloksena syntyneen henkilötietojen käsittelytoimien dokumentointiprosessin vaiheet. Kaikki dokumentointi toteutettiin PrivacyAnt -ohjelman avulla ja tämän luvun tarkoituksena onkin yksityiskohtaisemmin esitellä PrivacyAnt -ohjelman käyttäjälle dokumentoinnin eri vaiheet. Toiminnan kuvauksessa on käytetty apuna kuvakaappauksia, joista ilmenee tehtävänkymät eri vaiheissa.

7.1 PrivacyAnt -ohjelma

Osana tietosuoja-asetuksen edellyttämää osoitusvelvollisuutta rekisterinpitäjän tulee kartoittaa ja dokumentoida kokonaiskuva henkilötietojen käsittelyn nykytilasta. PrivacyAnt -ohjelman tarkoitus on helpottaa kokonaiskuvan hahmottamista. PrivacyAnt on henkilötiedon seurantaan ja tietosuojan hallintaan tarkoitettu ohjelma. Ohjelman avulla kartoitetaan missä organisaatiolla on henkilötietoja ja miten niitä käsitellään sekä luodaan visuaalisia tietovirtakaavioita, joiden avulla rekisterinpitäjä saa selkeämmän kuvan tietosuoja-asetuksen 13 ja 14 artiklassa säädetystä henkilötietojen käsittelystä koskevista seikoista. Näin saadaan selville, minkä rekisteröityjen ryhmien henkilötietoja käsitellään, mitä henkilötietoja käsitellään, mistä tiedot ovat tulleet, minne ne päätyvät ja kenellä on tietoihin pääsy.

PrivacyAnt -ohjelman avulla

1. luodaan tietovirtakaavioita
2. kuvataan henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoituksia
3. luetteloidaan tietojärjestelmät ja niiden sijainnit
4. kuvataan henkilötietotyypit (nimi, henkilötunnus ym.)
5. voidaan liittää dokumentteja järjestelmään

7.2 Organisaatorakenteen luominen PrivacyAnt -ohjelmaan

Dokumentointiprosessin aluksi määritellään organisaatorakenne ja tulosalueet PrivacyAnt -ohjelmaan. Kokemäen kaupungin organisaatio ja tulosalueet on kuvattu luvussa 2.1 (Kuvio 1). Organisaatorakenteessa ylimpänä on Kokemäen kaupunki ja sen alla neljä eri osastoa (toimialuetta). Osastojen alla sijaitsevat tulosalueet, joille kaikille on määritelty Kokemäen kaupungin hallintosäännössä tulosalueen vastuulla olevat kuntalaisille tarjottavat palvelut, niiden sisältö ja palvelujen tarjoamisen yhteydessä kerättävät henkilötiedot.

Tulosalueen alle luodaan käyttötarkoituskategoriat. Käyttötarkoituskategorian luominen tarkoittaa PrivacyAnt -ohjelmassa tulosalueen vastuulla olevien palveluiden luettelointia. Tässä vaiheessa luodaan ylläpito -toiminnon avulla myös tulosalueen

henkilötietokategoriat (henkilötietotyypit). Lisäksi luodaan käyttöoikeudet ja määrittämään tulosalueen käyttäjäroolit.

Toteutus PrivacyAnt -ohjelmassa:

- Projektiryhmät (ylläpito)
- Projektipuu
- Käyttötarkoituskategoriat (ylläpito)
- Henkilötietokategoriat (ylläpito)
- Pääkäyttäjät, käyttäjät sekä pääsyt ja roolit tulosalueella

 ETUSIVU PROJEKTIT RESURSSIEN HALLINTA ▼ KOULUTUSMODUULI		
> > Vanhuspalveluiden tulosalue	Tulosalue	2 päivää, 19 tuntia sitten
> > > SAS-toiminta	Prosessi / Käyttötarkoitus	1 päivä, 22 tuntia sitten
> > > Asumispalvelut, tehostettu palveluasuminen	Prosessi / Käyttötarkoitus	1 viikko, 1 päivä sitten
> > > Asumispalvelut, ikäihmisten perhehoito (lyhyt- ja pitkäaikainen)	Prosessi / Käyttötarkoitus	1 päivä, 18 tuntia sitten
> > > Asumispalvelut, lyhytaikainen tehostettu palveluasuminen	Prosessi / Käyttötarkoitus	1 päivä, 18 tuntia sitten

Kuva 1. Vanhuspalveluiden tulosalueen organisaatorakenne.

Luvun 4.3 ensimmäisessä haastatteluteemassa kartoitettiin käsittelyn tarkoitukset. Vanhuspalveluiden tulosalueen käyttötarkoituskategoriat ovat SAS -toiminta ja asumispalvelut. Asumispalvelut voivat olla tehostettua palveluasumista, ikäihmisten perhehoitoa tai lyhytaikaista tehostettua palveluasumista. SAS -nimitys tulee sanoista Selvitä - Arvioi - Sijoita. Toiminnan tarkoitus on arvioida ja järjestää hoito- ja asiantuntijapalveluita vanhuspalvelun asiakkaalle.

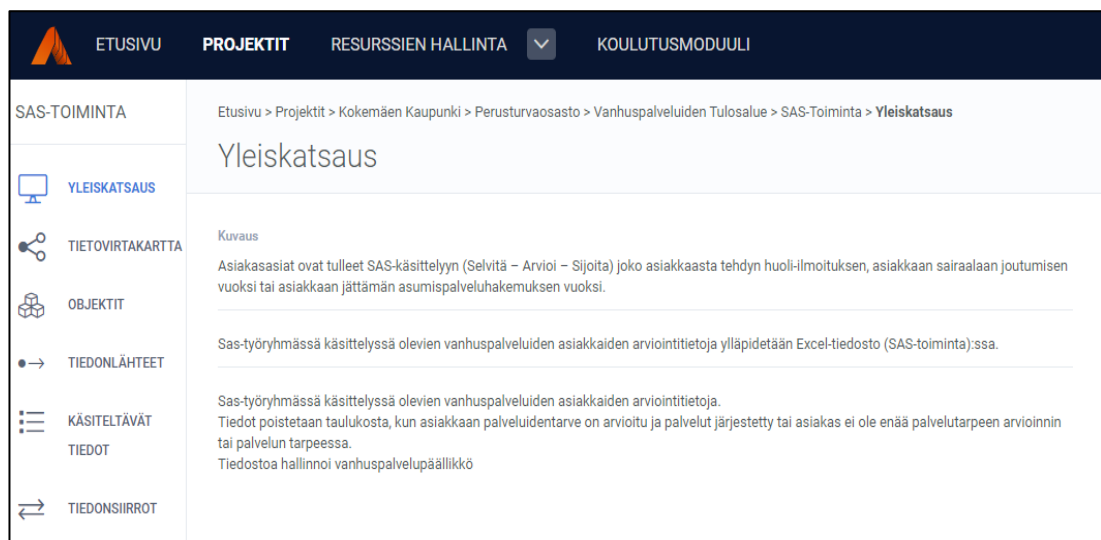
7.3 Käyttötarkoitusten dokumentointi

Dokumentoidaan ohjelmaan henkilötietojen käyttötarkoitukset, käsittelyperusteet ja henkilötietotyypit. Nämä tiedot on saatu haastatteluteemojen 1 ja 2 perusteella. Käyttötarkoitusten tekstikenttiin kuvataan palveluiden sisältöä ja kerrotaan millaisia henkilötietoja kerätään palvelun tarjoamisen yhteydessä. Lisäksi kerrotaan ketkä käsittelevät henkilötietoja ja kuka toimii vastuuhenkilönä. Tarkoitus on siis kertoa yksityiskohtaisemmin palvelun sisällöstä ja henkilötietojen käsittelystä.

Olen valinnut käyttötarkoitusesimerkiksi SAS -toiminnan. SAS -toiminta on määritelty tarkemmin luvussa 6.2.

Toteutus PrivacyAnt -ohjelmassa:

- Valitaan tulosalueelta jokin käyttötarkoitus.
- Yleiskatsaus -osiossa kerrotaan mitä SAS -toiminta on ja miten henkilötietoja käsitellään.

Kuva 2. Kärittelytarkoituksen dokumentointi.

7.4 Objektien luonti tietovirtakaavioihin

PrivacyAnt -ohjelmassa luodaan visuaalisia tietovirtakaavioita joiden avulla kuvataan henkilötiedon tietovarannot ja henkilötietojen käsittelijät. Tietovirtakaaviot muodostuvat objekteista ja niiden välisistä tietovirtaa osoittavista nuolista. Ohjel-

maan luodaan objekteja (ikoneita), jotka kuvaavat henkilötietojen käsittelijöitä, tietojärjestelmiä, henkilötiedon säilytyspaikkoja sekä henkilötietotyyppjä. Nämä tiedot kartoitettiin haastattelusuunnitelman kohtien 3 - 5 avulla.

Toteutus PrivacyAnt -ohjelmassa:

- Luodaan resurssien hallinta -näkyssä uusi objekti.
- Annetaan objektille nimi, valitaan sitä kuvaava ikoni ja luokitellaan sille ryhmä (esim. henkilöstörooli, järjestelmä, palvelin).
- Liitetään objekti oikeaan käsittelyryhmään (esim. SAS -toiminta).

SAS-TOIMINTA			
Etusivu > Projektit > Kokemäen Kaupunki > Perusturvaosasto > Vanhuspalveluiden Tulosalue > SAS-Toiminta > Objektit			
Objektit			
5 Yhteensä			
1 Rekisteröityjen ryhmä			
2 Järjestelmä			
1 Organisaatio			
1 Tietovarasto			
Nimi	Ryhmä	Muokattu	
Sähköpostipalvelin	Järjestelmä	2 päivää, 1 tunti sitten	
Excel-tiedosto (SAS-toiminta)	Tietovarasto	2 päivää, 6 tuntia sitten	
Pegasos	Järjestelmä	2 päivää, 6 tuntia sitten	
Vanhuspalveluiden asiakas	Rekisteröityjen ryhmä	2 päivää, 6 tuntia sitten	
Väestörekisterikeskus	Organisaatio	3 päivää, 2 tuntia sitten	

Kuva 3. SAS -toimintaan liittyvät objektit.

SAS -toimintaan liittyvät objektit on lueteltu kuvassa 5. Kuvasta ilmenee, että henkilötiedon käsittelyssä käytettävä järjestelmät ovat sähköposti ja Pegasos potilastietojärjestelmä. SAS -toimintaan liittyvät henkilötiedot tallennetaan Excel -tiedostoon. Ulkopuolisena organisaationa toimii väestörekisterikeskus, josta pyydetään tarvittaessa asiakasta koskevia tietoja. Vanhuspalveluiden asiakasta eli rekisteröityä kuvaa oranssi ikoni.

Objekteja klikkaamalla avautuu tekstikenttä, johon kuvataan objektia koskevat tiedot. Kuvassa 4 on kuvattu SAS -toiminnan tuloksena syntyvän Excel -tiedoston sisäl-

tämä henkilötieto. Tietovirtakaavioihin sisältyy useita erilaisia objekteja, jotka voivat kuvata henkilöitä, tietovarantoja, järjestelmiä tai tiedonsiirtomenetelmiä. Kaikkiin objekteihin avautuu tekstikentät, joihin on mahdollisuus kuvata objektin käyttötarkoitus ja sen yhteys henkilötietojen käsittelyyn.

Kuva 4. SAS -toimintaan liittyvän Excel -tiedoston kuvaus. (Teemahaastattelu kohta 4.)

7.5 Tietovirtakaavioiden piirtäminen

Tietovirtakaaviot ovat keskeisessä roolissa PrivacyAnt -ohjelmassa. Jokaisesta käyttötarkoituksesta laaditaan oma tietovirtakaavio. Esimerkkinä on käytetty SAS -toimintaa, jonka objektit on kuvattu kuvassa 3. Tietovirtakaavioiden avulla havainnollistetaan, mitä tietoja kulkee esimerkiksi järjestelmien, tietojärjestelmäpalveluiden, tietovarantojen tai organisaatioiden välillä. Tietovirtakaavion avulla kuvataan sekä sähköisesti että manuaalisesti kulkevat tietovirrat.

Toteutus PrivacyAnt -ohjelmassa:

- Valitaan käyttötarkoitus ja näytön vasemmasta reunasta tietovirtakartta.

- Valitaan näytön yläreunassa olevalta työkaluriviltä kaavioon sopivat objektit.
- Objektien väliset yhteydet merkitään nuolella. Objektin alla oleva musta piste aktivoituu ja muuttuu nuoleksi, jonka voi ”raahata” haluamaansa objektiin.

Kuva 5. SAS -toiminnan tietovirtakaavio.

Kuvan 5 tietovirtakartassa on kuvattu SAS -toiminnan henkilötietojen virrat. Vanhuspalveluiden asiakkaan tietoa siirtyy vanhuspalveluihin eri tavoin. Rekisteröity voi täyttää paperisen hakemuksen, lähettää sähköpostia tai kertoa palvelutarpeestaan puhelimitse tai kasvotusten. Asiakkaasta on voitu tehdä myös niin sanottu huoli-ilmoitus, jonka voi tehdä kuka vain. Huoli-ilmoituksen taustalla on huoli iäkkään henkilön pärjäämisestä. Viranomainen ottaa huoli-ilmoituksen saatuaan yhteyttä henkilöön josta ilmoitus on tehty.

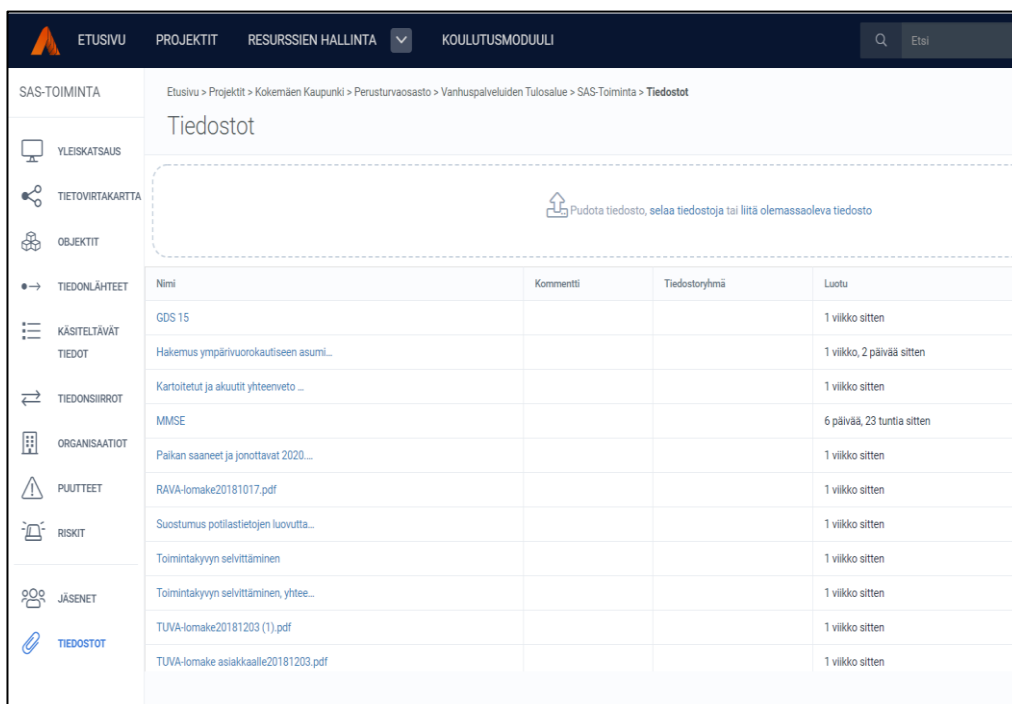
Haastatteluteemojen 1 - 5 avulla kartoitettiin henkilötiedon käsittelyn vaiheet SAS -toiminnassa. Asiakasta koskevat viranomaispäätökset tehdään Pegasos potilastietojärjestelmässä. Järjestelmällä voidaan tehdä asiakkaan hoidon suunnittelua, toteutusta ja maksuja koskevat päätökset. Asiakkaan nimi- ja osoitetiedot saadaan suoraan Väestökisterikeskuksesta. Pegasos sisältää suojatun sähköpostin, joten henkilötietoja voidaan lähettää turvallisesti.

7.6 Tiedostojen liittäminen eri käyttötarkoituksiin

Seuraavaksi dokumentointiprosessissa kartoitettiin henkilötietojen käsittelyyn liittyvät tiedostot. Tiedostot ovat erillisiä asiakirjoja, esimerkiksi henkilötietojen keräämiseen käytettäviä lomakkeita tai tietosuojaselosteita. Haastattelusuunnitelman kohdassa 5 kysyttiin henkilötietojen keräämisen tavoista. PrivacyAnt -ohjelmaan voidaan dokumentoida erilaisia henkilötietojen käsittelyyn ja keräämiseen liittyviä tiedostoja. Tiedostot liitetään aina omaan käyttökartoitukseen.

Toteutus PrivacyAnt -ohjelmassa:

- SAS -käyttötarkoitukset välilehdeltä valitaan tiedostot.
- Tiedostot -näkyssä sivulle liitetään halutut tiedostot.

The screenshot shows the SAS-TOIMINTA interface. The top navigation bar includes 'ETUSIVU', 'PROJEKTIT', 'RESURSSIEN HALLINTA', and 'KOULUTUSMODUULI'. The main content area is titled 'Tiedostot' and contains a table of files. The table has columns for 'Nimi', 'Kommentti', 'Tiedostoryhmä', and 'Luotu'. The files listed are:

Nimi	Kommentti	Tiedostoryhmä	Luotu
GDS 15			1 viikko sitten
Hakemus ympäri vuorokaudiseen asumi...			1 viikko, 2 päivää sitten
Kartoitetut ja akuutit yhteenveto ...			1 viikko sitten
MMSE			6 päivää, 23 tuntia sitten
Paikan saaneet ja jonottavat 2020...			1 viikko sitten
RAVA-lomake20181017.pdf			1 viikko sitten
Suostumus potilastietojen luovutusta...			1 viikko sitten
Toimintakyvyn selvittäminen			1 viikko sitten
Toimintakyvyn selvittäminen, yhtee...			1 viikko sitten
TUVA-lomake20181203 (1).pdf			1 viikko sitten
TUVA-lomake asiakkaalle20181203.pdf			1 viikko sitten

Kuva 6. SAS -toimintaan liittyvät tiedostot.

Tiedostot ovat SAS -toimintaan liittyviä lomakkeita, joilla kerätään asiakkaan henkilötietoja erilaisiin tarkoituksiin. Käyttötarkoituksia ovat esimerkiksi toimintakyvyn arviointi, suostumus potilastietojen käsittelyyn sekä muistiin ja tiedonkäsittelyn arviointiin tarkoitetut testit.

8 KEHITTÄMISTYÖN ARVIOINTI JA HYÖDYNNETTÄVYYS

8.1 Kehittämistyön toteutuksen arviointi

Kehittämistyössäni haastavaa oli uuden PrivacyAnt -ohjelman käytön oppiminen. Ohjelman toimintaperiaate ja logiikka tuntuivat aluksi vaikeilta ja tämä toi omat haasteensa kehittämistyöhön. PrivacyAnt -ohjelma on suunnattu ensisijaisesti yksityisille yrityksille, joiden toimintaperiaate eroaa julkishallinnosta. Ohjelman opetteluun ja käyttöönottoon kuluikin yllättävän paljon aikaa.

Haastattelujen ja avoimen keskustelun tuloksena saatiin paljon henkilötietojen käsittelyyn liittyvää tietoa. Haastattelun tuloksia on kuvattu luvussa 6.3. Haastatteluiden avulla saadun tiedon ryhmittely ja jäsentely vievät aikaa ja henkilötietojen käsittelyn dokumentointi ja tietovirtakaavioiden kuvaaminen ohjelmaan ovat aikaa vievää työtä. Yhteistyö haastateltavan kanssa sujui erittäin hyvin, mikä onkin keskeinen edellytys prosessin etenemiselle. Haastatteluunni ja teemat kannattaa määrittellä hyvin etukäteen. Asiassa pysyminen on toisinaan haastavaa, koska tietosuoja on aiheena niin laaja.

8.2 Kehittämistehtävän tulosten käyttökelpoisuus ja hyödynnettävyys

Luvussa 6.4 todettiin, että dokumentointiprosessin tulokset soveltuvat sellaisenaan rekisteröityjen informointiin ja rekisterinpitäjän osoitusvelvollisuuden toteutumiseen. Dokumentointiprosessin tulosten avulla voidaan laatia organisaatiolle toimintaohjeet henkilötietojen dokumentointiin. Lisäksi ohjelmasta saatua raporttia voidaan käyttää käsittelytoimien selosteena.

Olen saanut positiivista palautetta dokumentointiprosessin toteuttamisesta vanhuspalveluissa. Dokumentointiprosessi toteutettiin yhteistyössä vanhuspalvelupäällikön kanssa ja hän on todennut tämän kehittämistyön lisänneen tietosuoja -osaamista ja hyödyntäneen henkilötietojen hallinnointia merkittävästi.

Dokumentointiprosessin tuloksia voidaan jatkossa hyödyntää myös vuosittaisessa tietotilinpäätyksessä. Tietotilinpäätyksellä on tärkeä rooli osoitusvelvollisuuden toteuttajana sekä läpinäkyvyyden ja avoimuuden osoittajana. Tietotilinpäätyös on vapaaehtoinen kerran vuodessa tehtävä sisäisen tietojohdamisen raportti. (Kuntaliiton www -sivut 2020.)

Rekisterinpitäjällä on tietosuoja-asetuksen perusteella myös monia muita velvoitteita: vaikutustenarvioinnin tarkoituksena on auttaa tunnistamaan, arvioimaan ja hallitsemaan henkilötietojen käsittelyyn sisältyviä riskejä. Vaikutustenarviointi on tehtävä erityisesti silloin, kun käsitellään laajamittaisesti erityisiä henkilötietoryhmiä, kuten terveystietoja tai arvioidaan henkilön henkilökohtaisia ominaisuuksia järjestelmällisesti ja kattavasti. (Tietosuojavaltuutetun www-sivut 2020.) Dokumentointia tuleekin jatkossa laajentaa ja syventää niin, että PrivacyAnt -järjestelmään tallennetaan myös vaikutustenarviointia koskevaa dokumentaatiota. On tärkeää kuvata, millaisia henkilötietotyyppejä käyttötarkoituksiin sisältyy ja arvioida niiden käsittelyyn liittyvät riskit.

Kehittämistyön tuloksia voidaan käyttää jatkossa siis ainakin vaikutustenarvioinnin apuvälineenä ja tietotilinpäätyksen laadinnassa. Kehittämistyötä organisaatiossa riittää jatkossakin, tietosuojatyö on jatkuva prosessi ja yhteinen asia koko organisaatiolle.

LÄHTEET

- Andreasson, A., Riikonen, J. & Ylipartanen, A. 2017. Osaava tietosuojavastaava. Tallinna: Tietosanoma Oy.
- EU:n tietosuoja-asetus (EU) 27.4.2016/679.
- Hanninen, M., Laine, E., Rantala, K., Rusi, M. & Varhela, M. 2017. Henkilötietojen käsittely. Vantaa: Hansaprint Oy.
- Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud.p. Helsinki: Tammi.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kokemäen kaupungin henkilöstökertomus 2019.
- Kokemäen kaupungin www-sivut. 2019. Viitattu 9.2.2019. <https://www.kokemaki.fi>.
- Kokemäen kuntastrategia 22.5.2017.
- Koskinen, Kairinen, Nieminen, Ullakonoja, Valkonen. 2018. Oikeuden perusteokset. Työoikeus. Helsinki: Alma Talent.
- Kuntalaki 10.4.2015/410.
- Kuntaliiton www -sivut, viitattu 12.4.2020.
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980.
- Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785.
- Laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä 28.6.1994/559.
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 25.5.199/621.
- Mäenpää, O. 2018. Oikeuden perusteokset. Hallinto-oikeus. Helsinki: Alma Talent.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus potilasasiakirjoista 298/2009.
- Sosiaali- ja terveysministeriön www-sivut. 2018. Asiakkaan tietosuoja on turvattu lainsäädännössä. Viitattu 4.4.2020. <https://www.stm.fi/artikkeli> 2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen www-sivut 2020. Viitattu 10.1.2020.
<https://www.thl.fi>.

Tietosuojalaki 5.12.2018/1050.

Tietosuojavaltuutetun toimiston www-sivut. Viitattu 11.2.2020.
<https://www.tietosuoja.fi/>

Voutilainen, T. 2019. Oikeus tietoon. Informaatio-oikeuden perusteet. Keuruu: Edita Publishing Oy.

XCure Solutions Oy:n www-sivut. 2020. Viitattu 7.4.2020.
<https://www.tietosuojatyokalu.fi/>.